

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies primus et secundus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

§. IV. Monasterium condere Sanctus statuit; an ad id voto etiam sese
obstrinxerit, et an ecclesiæ Paderbornensis archidiaconus umquam fuerit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73889](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73889)

A *successit*) exstructum sit. Circum in inferiore parte peristylia, in medio cœmeterium clericorum, supra dormitorium et literis studiisque vacantium cubicula, singula suis habitaculis discreta. Ac nescio, an ullibi clericorum in communi olim viventium illustriora magis certioraque vestigia. *Hæc Schatenus, quæ aliis, de vitæ instituto, quod Sanctus fuerit sectatus, disputatis, corollarium quodammodo vice addidisse jam contentus § huic finem impono.*

§ IV. Monasterium condere Sanctus statuit; an ad id voto etiam sese obstrinxerit, et an ecclesiæ Paderbornensis archidiaconus umquam fuerit.

Virtutem, quam Sanctus, sæculo nondum deserto, in teneris etiam annis minime neglexerat, cathedrali Paderbornensium canonicorum collegio jam adscriptus studiosissime excoluit, cumque in illa sub Badurado, secundo Paderbornensis ecclesiæ episcopo, a quo fuerat ex dictis in hoc

B *cooplatas, progressum non exiguum jam fecisset, Deo inspirante, accidit, ut idem Baduradus, cui Meinulphus et in amoribus erat et comes adhaerebat assiduus, ceteras inter quæstiones, quas in commune subinde proponere solebat, forte exquireret, quid sibi Christus vellet hisce apud Matthæum cap. 8 verbis: Vulpes foveas habent, et volucres cæli nidus: Filius autem hominis non habet, ubi caput reclinet; cum autem, cordis nostri habitaculum impensissime semper a Servatore nostro expeti, nec tamen, aditu ad illud per peccata nostra præcluso, impetrari, hæcque de re Christum apud Matthæum queri, quidam ex adstantibus respondisset, Sanctus, hisce auditis, ultra quam dici queat, commotus, ad januam cordis nostri Christum frustra pulsare, graviter ingemuit, atque ut in se saltem divina illa querela non caderet, non solum Christo in corde suo, excluso levissimo etiam quocumque peccato, dare locum, verum etiam monasterium, in quo*

C *Dominus, veluti in sede sibi sacratori, inter personas, seruitio suo vitæque puritati singulariter addictas, perpetuo habitaret, exstruere constituit. Ita fere quantum ad substantiam num. 11 et seq. innuit Sigewardus, antiquior Sancti biographus, addens deinde, qui post, quod pie constituerat, executioni etiam S. Meinulphus mandavit; verum an hic, antequam id faceret, voto etiam ad sacrum illud opus sese non obstrinxit?*

voto etiam ad id se obstrinxisse narratur;

56 *Sacra S. Liborii Cenomanensis in Galliis episcopi lipsana, quæ magna hodieque apud Paderbornenses in veneratione sunt, ab Aldrico Cenomanensium antistite Baduradus, ecclesiæ Paderbornensis præsul, impetravit, illaque a legatis, quos hic Cenomanos miserat, anno 836 maxime solemnitate ac pompa Paderbornam fuere translata, uti apud omnes in confesso est. Translationis hujus Historiam una cum miraculis, in illa patrat, in litteras misere, quos apud nos tom. V Julii in Commentario Actis S. Liborii prævio num. 14 et 15 Bollandus recenset, Ido presbyter seu potius e Notitiis, partim viva voce, partim scripto ab hoc acceptis, scriptor*

Sazo anonymus, alterque, qui Cenomanus fuit, scriptor iidem anonymus. Hisce porro Gobelinus Cosmodromii, prout hoc apud utrumque Meibomium exstat, ætate 6, cap. 41 Erconradum, ecclesiæ Cenomanensis diaconum, etiam adjungit. Verba, quibus id ibidem facit, etsi supra una cum nonnullis aliis recitata jam sint, iterum modo, quod accuratius expendenda hic veniant, hæc transcribo. Anno igitur, inquit, Lodewici (Pii imperatoris) 24 translatus est sanctus Liborius de civitate Cenomanica Gallie, in qua quondam ipse fuerat episcopus, ad Paderbornam Westphaliæ, Aldrico Cenomanensem et Badurado Paderbornensem regentibus ecclesiæ... Et Erconradus diaconus ecclesiæ Cenomanensis scribit eadem (in S. Liborii translatione patrata) miracula, prout ea se vidisse testatur. Et ipse scribit, quod legati episcopi Baduradi, pro reliquiarum sanctarum receptione missi Cenomanicam, principales fuerunt Fologadus, advocatus episcopi Baduradi, Meinulphus archidiaconus, Adelbertus presbyter, Aldricus diaconus et Drudwinus subdiaconus; et quod Meinulphus in ecclesia sancti Vincentii Cenomanensi vocit monasterium sanctimonialium fundare in honorem beatæ Mariæ et sancti Liborii in loco, qui dicitur Bodicon. Ita Gobelinus: cum autem Erconradus, quem hic memorat, translationi S. Liborii ipsemet adfuerit, resque adeo in ea gestas optime potuerit habere perspectas, dubitandum sane non videtur, quin S. Meinulphus ad condendum monasterium voto etiam, idque Cenomanis, quo a Badurado pro impetrandis S. Liborii reliquiis missus fuerit, sese obstrinxerit, si modo re etiam vera, quod verba proxime recitata continent, litteris mandavit Erconradus, ecclesiæ Cenomanensis diaconus.

57 *Verum an exstet, quam Erconradus Cenomanensis diaconus translationis S. Liborii historiam, una cum miraculis a se visis, conscripserit traditur, nobis exploratum non est, potestque etiam, an hanc vere exararit Erconradus, non immerito revocari in dubium. Etsi enim illum, veluti qui id fecerit, Gobelinus apud utrumque Meibomium luculentissime laudet proxime recitatis Cosmodromii verbis, non esse tamen hæc Gobelino attribuenda, verosimillimum efficiunt rationes, num. 15 et binis seqq. supra productæ, quas præterea, contra ac non nemo forte contendet, non infirmari etiam apparet ex eo, quod, qui Cosmodromio Gobeliano plurimum usi noscuntur, Krantzius et num. 16 laudatæ, quæ apud nos Ms. exstat, Chronicæ Paderbornensis auctor, ille Metropolis lib. 1, cap. 28, hic Operis sui cap. 9, eadem prorsus, quæ apud utrumque Meibomium Cosmodromii loco proxime cit. Gobelinus, de S. Meinulphi ad Cenomanensem urbem legatione votoque ibidem emisso memoriæ prodant. Ut quid enim, ut bini illi scriptores id fecerint, factum esse nequirit dumtaxat ex eo, quod, quæ adhibuerunt, Cosmodromii Gobeliani exemplaria, non secus atque alia, quæ utriusque Meibomio præfuzere, aucta omnia fuerint ex facta aliunde eo modo, quem num. 15 vide expositum, ad genuinum Gobelini textum additione? Jam vero, cum id ita sit, rationes sane, ob quas Cosmodromii Gobeliani verba, proxime huc transcripta, Gobelino adjudicanda opinor, ex Krantzio et Paderbornensis Chronicæ auctore nequitam infirmantur, manetque adeo, hæc Gobelini verosimillime non esse.*

AUCTORE
C. B.

E

set narratio hæc, quæ forte Erconradi non est.

F

AUCTORE.
C. B.
cum genuina
Sancti Vita,
a Sigewardo
scripta.

58 At vero, sciscitabere, quoniam tandem ergo habent auctorem? Nullo plane modo notus mihi is est, hincque fit, ut, translationis S. Liborii historiam, uti per verba illa indicat, fuisse ab Erconrado conscriptam, sola sua auctoritate indubitatum haud faciat, maxime cum lucubrationis hujusmodi, quæ ab Erconrado fuerit adnotata, nulli omnino scriptores, qui ante contextum a Gobelino Cosmodromium floruerint, mentionem facere inveniuntur, ipseque, quæ ea de re memorat, e notitiis dumtaxat infidis et mendosis forsitan hauserit. Hinc porro jam consequitur, ut dubium etiam sit, an Erconradus, quod tamen, si visum illis verbis fides, indubie fecerit, S. Meinulphi ad civitatem Cenomanensem legationem votique de condendo monasterio nuncupationem unquam narrarit. Ut sit, narratio hæc, unde, an Erconradum habeat auctorem, magis adhuc dubites, falsitatis apparet ex eo suspecta, quod voti, a Sancto Cenomanis emissi, nulla plane, contra ac in eo fit, mentio occurrat in genuina antiquiorque Meinulphi Vita, a Sigewardo conscripta, qui tamen illud Sancti factum, si fuisse, non ignoraturus, scitumque, cum modum occasionemque, qua monasterium Meinulphus construxerit, exponat, non præteriturus fuisse videtur. At vero, dum hæc in litteras mitto, nobis hic adversantem invenio Nicolaum Schatenum.

quæ, quæ
Schateni
præluxit.

59 Etenim in Annalibus suis Paderbornensibus ad annum 837 scribit hunc in modum: Hoc præterea anno, cum felicissime res Christiana procederet in Saxonia episcoporum contento studio et fervore, D. Menulphus Bodecense, opere et subsidio Corbeiensium nostrorum monachorum, monasterium condere aggressus est, voto cum primis urgente, quod superiori anno in translatione D. Liborii Cenomanis in ædæ D. Vincentii conceperat. Joannes Probus (idem haud dubie, de quo jam hic num. 49) canonicus Bodecensis auctorque Vitæ (S. Meinulphi scilicet, cujus tamen pauca dumtaxat gesta perstrinxit) primordia hujus monasterii ad annum Christi 817 (sui nimirum Operis, num. 49 hic memorati, part. 4, cap. 4) revocat; id licet verisimile, quod priori anno in concilio Aquisgranensi Menulphus facultatem construendi monasterii ab imperatore, ut diximus, impetrasse memoretur; quia tamen Sigewardus, qui Vitam D. Menulphi post alios, ut fatetur, conscripsit, et Albino doctore suo dedicavit, id non nisi post reditum ex Gallia factum perhibet, libuit hæc ad hunc annum referre. Certus nobis præ aliis hic auctor est, cujus archetypum Vitæ S. Meinulphi ex bibliotheca Abdinghoviæ accepimus. Nam quæ Gobelino tribuitur scriptori, aut quæ Broverus habet, ex hoc auctore contracta sunt. Illo igitur usi, hæc integra fide damus. Quis vero ille Albinus sit, cui hanc descriptionem dedicat, adhucdum nobis incertum est. Hæc tamen hæc Schatenus, ante inceptum monasterii Budicensis constructionem fuisse a Sancto nostro et iter in Galliam pro impetrandis S. Liborii reliquiis susceptum et votum condendi monasterii Cenomanis nuncupatum, non obscure indicans, atque in rei hujus probationem Sigewardum, antiquiorem S. Meinulphi biographum, cujus lucubrationis archetypum (non ipsum propria auctoris manu scriptum autographum, sed hujus, ut reor, antiquum admodum exemplar dumtaxat intelligit) e bibliotheca Abdinghoviæ accepit, allegans.

60 Verum quid si hic errorem, quo, quod alibi D invenerat, in Sigewardina Sancti Vita se legisse forte non fuit, existimarit, Schateni obrepisse, dicamus? Ita sane suspicari fas videtur ex ea, quod, cum Overhamus quam edidit, Sigewardinam Sancti Vitam ex antiquo admodum bibliothecæ Abdinghoviæ exemplari pariter acceperit, hoc forsitan ab exemplari, seu archetypo, quo se usum esse, ait Schatenus, non fuerit diversum, nec tamen, ut jam docui, itineris a Sancto in Galliam suscepti votique ibidem nuncupati mentionem faciat. Quod si id displiceat, plusque aliquid, ne Schateni stes, quam suspicionem requiras, Sigewardinæ lucubrationis exemplar, a Schateno adhibuit, si, quale illud hic scriptor facit, re etiam vera fuit, pro interpolato, seu, si mavis, pro aucto ex additione, quæ ei a manu nequitiæ primariæ accesserit, verosimilius esse habendum, nunc ostendo. Legationis a Sancto obitæ votique emissi mentio non tantum abest a Vita, per Overhamum edita hicque recurrenda, verum etiam ab Hardehusano, quod penes nos Ms. exstare, supra monui, ejusdem exemplari. Ad hæc abest etiam a Vita, quæ Gobelinum habet auctorem, uti etiam ab ea, quam suis Germaniæ Sideribus intæruit Broverus; cum autem e duabus hæc Vitæ primam Gobelinum, secundam Broverus, methodo licet non una, ad eandem tamen Sigewardinam Sancti Vitam exegerint, omniaque prorsus facta, quæ in hujus, quibus usi sunt, exemplaribus repererit, accurate expresserint, absuerit et ab his legationis a Meinulpho obitæ votique nuncupati mentio, ut adeo quatuor ut minimum, hac carentia, Sigewardinæ lucubrationis exemplaria modo habeamus. Jam vero, cum is, qui omnia hæc, quod legationis a Sancto obitæ votique nuncupati non meminerint, truncata ac mutila pronuntiaret, longius a veri specie abiturus videatur, quam qui unum, quod Schateni præluxit, ejusdem Sigewardinæ lucubrationis exemplar pro interpolato additione de Sancti legatione votique nuncupatione aucto haberet, hoc sane nævo, quod Schatenus adhibuit, exemplar fuisse infectum, verosimilius apparet.

61 Quod cum ita fit, manet profecto, aut certe, quidquid scribat Schatenus, vero admodum simile apparet, quod supra asserui, legationis a Sancto in Galliam susceptæ, votique ibidem nuncupati in genuina seu pura additionibusque non maculata, quam Sigewardus scripsit, Sancti nostri Vita mentionem nusquam haberi, falsitatisque adeo ex eo, quod et iter illud et votum commemoret, suspectam reddi narrationem, verbis num. 56 huc transcriptis conceptam. Hæc porro, quo fit, ut fides ejus magis adhuc vacillet, cum translationis S. Liborii Historia, aut, si mavis, cum hujus auctore Sazone anonymo æquali non satis etiam congruit. Etenim hic, qui ab accuratore, nec immerito, plurimum laudatur, cap. 3, num. 40 (adi Operis nostri tom. V Julii pag. 448) de Badurado Paderbornensi episcopo ita prodit memoriæ: Ad hunc ergo (Aldricum Cenomanensem episcopum) cum consensu et præcepto cæsaris Ludovici (cognomine Pii videlicet) nuntios destinandos (pro impetrandis sacris reliquiis) elegit, ex clero quidem suo probabiles personas et in sacris ordinibus religiosam vitam ducentes; nec non et quosdam laicos nobiles, quorum fidem et industriam ad tale opus idoneam noverat. Clericorum vero, quibus id negotii commendatum est, præcipuus erat quidam presbyter, Ido cognomine, qui omnem suæ profectionis historiam, et signa, quæ

non satis congruit, uti nec cum translationis

F

A quæ in ea divinitus ostensa perspexerat, partim viva voce intimata, partim litteris breviter annotata, ad nostram fecit notitiam pervenire.

S. Liborii Historia, dubiaque idcirco esse concluditur.

62 Hæc ille, *Idonem presbyterum e clericis omnibus, quos a Badurado pro sacris Sanctorum lipsanis ab Aldrico Cenomanensi episcopo impetrando Cenomanos missos refert, apertissime faciens præcipuum; verum etsi (videsis Commentarii hujus num. 14) narratio, de cujus hic fide disputamus, quemdam ecclesiæ Paderbornensis clericum, nomine Idonem, miracula, quæ in translatione S. Liborii vidisset, litteris consignasse tradat, sieque eundem, quem verbis recitatis translationis S. Liborii auctor, Idonem presbyterum memorare videatur, hunc tamen, quem nihilominus translationi S. Liborii adfuisse, non obscure etiam innuit, clericis iis et laicis, quos e legatis, a Badurado Cenomanos missis, præcipuos fuisse prodit, minime accenset, ut sane hic Historiæ translationis S. Liborii auctori, qui e clericis, pro reliquiarum impetratione Cenomanos a Badurado missis, Idonem presbyterum, ut jam docui, luculentissime facit præcipuum, non satis congruere, ne dicam, prorsus adversari, videatur.*

B præterea. Jam vero, cum hoc ita habeat, sitque præterea e multis etiam ante dictis falsitatis admodum suspecta, sunt profecto quæcumque sive de Erconrado, Cenomanensi diacono, qui Historiam translationis S. Liborii scripserit, sive de S. Meinulpho, qui legatus a Badurado Cenomanos missus fuerit, votumque ibidem nuncupavit, memorie prodit, pro dubiæ incertæque fidei relatis habenda.

qualis etiam apparet

63 Uti porro an Sanctus legationem pro Badurado episcopo suo ad civitatem Cenomanensem obierit, votumque condendi monasterii ibidem nuncupavit, ob rationes supra adductas est dubium, ita ob easdem fere, an fuerit ecclesiæ seu episcopi Paderbornensis archidiaconus, ambigendum apparet; etsi enim eadem, de qua jam plura disputata sunt, narratio (adi iterum verba num. 14 huc transcripta) S. Meinulphum nominet archidiaconum, quemadmodum tamen voti apud Cenomanos in legatione abs eo emissæ mentionem non faciunt, sic nec obiti archidiaconatus meminere, qui ante contactum a Gobelino Cosmodromium florere, scriptores antiqui, ipseque vetustior etiam noster biographus Sigewardus, qui tamen, si Sanctus vere unquam fuisset archidiaconus, rem hanc silentio præteriturus fuisse non videtur. Etenim in secundo lucubrationis suæ Prologo seu Proæmio sic scribit: Annuente gratia S. Spiritus, Vitam sancti Mainulfi levitæ in spem exemplarque levitæ scripturi sumus, immo etiam ipsis sacerdotibus, qui plurimum exultabant in reddenda sacerdotii ratione, si in hujus Diaconi vixerint emulatione. Hæc Sigewardus; quibus sane, non sacerdotem, sed diaconum tantum fuisse S. Meinulphum, non obscure indicat, nullam plane interim obiti præterea ab eo archidiaconatus nec hic, nec alibi mentionem faciens; quamvis autem adhuc, uti apud Thomassinum tom. I de Veteri et Nova Ecclesiæ Disciplina lib. II, cap. 19 et seq. est videre, seculo VIII et IX seu S. Meinulphi ætate, non sacerdotes, sed diaconi dumtaxat ad archidiaconatus dignitatem possent evehi, Sanctumque adeo hac non fuisse insignitum, argui non queat ex eo, quod ad sacerdotii gradum nunquam ascenderit, attamen, cum etiam tunc archidiaconi, ut ibidem pariter Thomassinus docet, essent quodammodo episcoporum vicarii, ministerique, quod his incumbit, coad-

Octobris Tomus III.

jutores, ac summa præterea in parochos, decanos ipsosque archipresbyteros pollerent auctoritate, ampli adeo a Sancto gesti muneris, si unquam abs eo gestum fuisset, mentionem ne quidem tacitam, Meinulpho, ut diaconis et presbyteris, ita etiam archidiaconis in exemplar proposito, facturum loco proxime cit. non fuisse Sigewardum, nescio, an sat verosimile queat videri.

64 Quoquo modo se res habeat, Sancti archidiaconatum, altum de eo silentibus Sigewardo omnibusque, qui ante Gobelinum florere, scriptoribus antiquis, pro certo habere non ausim, maxime cum omnes prorsus Fasti sacri supra recensiti, quibus S. Meinulphus inscribitur, diaconi dumtaxat titulo eum condecorent. Gobelinus quidem, Fastis illis prope omnibus antiquior, Sanctum nostrum Cosmodromii Ætate 6, cap. 40 diserte vocat archidiaconum; verum hic scriptor quinque amplius seculis post Meinulphum floruit, sæpiusque in rebus, a quibus tanto temporis spatium absuit, aberrasse deprehenditur. Nec est, cur hic in subsidium etiam voces antiqua, sive Paderbornensia, sive Budicensia, Breviaria; omnia enim Gobelino posteriora sunt, solaque, ut apparet, scriptoris hujus fide Sanctum nostrum faciunt ecclesiæ Paderbornensis archidiaconum; quod fere etiam dicendum de scriptoribus recentioribus, si qui forte ex iis cum Schateno nostro Sanctum vocent archidiaconum. Ab hoc interim titulo Ocerhamus in suis ad Meinulphi Vitam Observationibus, Mabillonius loco supra cit. aliique, qui recentiori memoria de Sancto tractarunt, non pauci caute abstinere, ita verosimillime faciendum rati, quod ejus archidiaconatum pro indubitato non haberent. Atque his, ut questionem hanc finem jam imponam, addi etiam non immerito posse videtur celsissimus S. R. I. princeps Ferdinandus de Furstenberg, Monasteriensis et Paderbornensis episcopus anno 1683 vita functus. Hic enim litterarum amantissimus antistes supra adhuc laudatus Sanctum nostrum in adjecta nummis imperialibus, quos primus cum ejus effigie, teste in Observationibus mox iterum cit. pag. 117 Ocerhamo, cudi curavit, epigraphæ dumtaxat inscribit diaconum, fuissetque archidiaconi titulo verosimillime hic non parsurus, si ad dignitatem hanc certo illum fuisse evectum, credidisset.

AUCTORE C. B.

Sancti archidiaconatus.

E

§ V. Condit monasterium Budicense, qui et quando id fecerit, et cujus instituti virgines in eo collocavit.

Condendi monasterii proposito intensiore desiderio, quod S. Meinulphus animo conceperat, votum verosimillime, quod Cenomanis nuncupavit, non accessisse, § præcedenti edocui, proximum est, ut, qui et quando suum illud propositum seu consilium executioni mandarit, nunc exponam. Etsi indubie, quod condere statuerat, monasterium a fundamentis videre quamprimum erectum, impensissime Sanctus desideravit, operi tamen manum illico non admovit, quod, quo illud loco collocaret, dubius atque incertus aliquamdiu hæserit. Ita docet num. 12 Sigewardus, antiquior noster biographus, cui etiam Gobelinus in Sancti Vita num. 12, at non item in Annal. Paderborn. Schatenus consonat. Etenim posterior hic scri-

Dubius Sanctus circa locum, quo conderet monasterium,